

Лілія Полудень

ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ДИЗАЙНЕРА ІНТЕР'ЄРУ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

У статті розглядаються етапи формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру, які є джерелом інформації щодо інноваційного змісту підготовки майбутніх фахівців, інструментарієм, який забезпечує доцільне співвідношення між потребами практики і можливостями ВНЗ у забезпеченні цих вимог. Досліджується роль викладача у формуванні умов щодо вдосконалення підготовки спеціалістів до професійної діяльності.

Ключові слова: етапи формування, професійна майстерність, дизайнер інтер'єру.

Головною метою і орієнтиром вищої професійної освіти в сучасних умовах повинно стати: формування соціально активної особистості з високою компетентністю, мобільністю і професіоналізмом; розвиток комплексу якостей сучасного фахівця, професійного мислення, соціальної і професійної відповідальності; формування в людині потенціалу саморозвитку і самовдосконалення, а в суспільстві – людського капіталу; розвиток збалансованої загальнокультурної, спеціальної і конкретно-практичної підготовки професіонала.

Справжня соціально-економічна ситуація в Україні висуває нові вимоги до особистості сучасного фахівця. Так, Е. Булгакова зазначає: «В даний час професійно важливі якості спеціаліста ґрунтуються не стільки на критеріях обсягу і повноти конкретного знання, скільки на здатності самостійно виконувати їх, ставити і вирішувати професійні завдання, виробляти критерії відбору найбільш ефективних з них» [3, с. 44]. В подібній ситуації різко зросли вимоги до особистості сучасного фахівця. Фахівцеві потрібні сформовані навички ефективної взаємодії з професійно обумовленим середовищем, уміння творчо використовувати свої можливості. Тому перед викладачами університетів стоять завдання формування повноцінного, конкурентоспроможного спеціаліста.

При дослідженні проблеми побудови етапів формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру особливе значення для нас мав принцип єдності свідомості й діяльності (Л. Анциферова, О. Буділова, С. Рубінштейн та ін.), сутність якого полягає в затвердженні діяльнісної обумовленості формування психіки людини (Б. Ананьєв, Л. Анциферова, А. Леонт'єв, С. Рубінштейн та ін.). Виходячи з цього принципу, кожному

виду діяльності відповідає певний набір професійних якостей, в яких деякі загальнолюдські якості під впливом діяльної специфіки починають виступати як професійно важливі [1, с. 52].

Метою статті є розглянути етапи формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру в умовах університетської освіти, дослідити роль викладача у формуванні умов щодо вдосконалення підготовки спеціалістів до професійної діяльності.

На думку О. Бондаренко, в даний час дослідження професійної майстерності особистості ведуться у двох напрямках. По-перше, як відзначає дослідник, існує багато робіт, присвячених вивченню окремих індивідуально-психологічних особливостей особистості в роботі. Інтерес до цього напрямку обумовлений зручністю і легкістю поглибленого вивчення однієї або декількох рис особистості, ніж особистості в цілому. Тому як констатує О. Бондаренко, найчастіше роботи цього напрямку йдуть від запитів практики і присвячені окремим видам професійної діяльності. Крім цього, роботи даного напрямку можуть бути частинами комплексного дослідження, що має на меті розглянути цілісний комплекс значущих якостей професійної майстерності, їх формування, взаємозв'язок і взаємовплив в процесі конкретної професійної діяльності. Далі автор відзначає, що «доцільність синтетичного підходу до дослідження професійної спрямованості особистості підкреслювалася давно. Вже в 30-х роках ХХ століття вивчення окремих властивостей особистості в професійній діяльності вважалося недостатнім, і дослідник, що обмежує себе такими рамками, неминуче заходить у глухий кут. Це спричинило за собою перехід до багатогранного, так званого характерологічного опису, що дозволяє дати узагальнюючу особистісну оцінку професіонала. Психологічне вивчення професій повинне намагатися охопити всю сукупність властивостей особистості в їх найбільш характерному поєднанні. Тому в даний час більшість експертів схиляються до думки, що особистісний підхід – це не просто врахування індивідуальних особливостей особистості в професійній діяльності, але, перш за все вивчення шляхів професійного розвитку особистості» [2, с. 19].

Отже, визначимо етапи формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру: репродуктивний, продуктивний, творчий.

Кожний етап формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру має свої завдання, зміст, форми і методи роботи. Конкретизація стадій – важлива загальна умова визначення місця і ролі стадії ініціативної у цілісному процесі формування професійної майстерності майбутніх дизайнерів інтер'єру до самоорганізації розв'язання творчих завдань.

На репродуктивному етапі формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру ми виділили такі стадії: усвідомлення особливостей змісту творчого завдання; безпосереднього формулювання мети розв'язання творчого завдання; актуалізації опорних знань, важливих для

постановки цільових орієнтирів; інтуїтивного бачення образу продукту творчості.

На цьому етапі були визначені наступні показники професійної майстерності дизайнера інтер'єру: вміння студентів самостійно ставити мету розв'язання творчого завдання; вміння аналізувати умови творчого завдання; вміння конкретизувати загальну мету в провідних цілях; вміння студентів бачити конкретні завдання, значущі для реалізації провідних цілей.

Репродуктивний етап формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру дуже важливий для створення оптимального проекту навчально-творчої діяльності, він є підготовчою ланкою до другого етапу – продуктивного.

Продуктивний етап містить такі стадії: відбору змісту творчої роботи, адекватного поставленим цілям; визначення оптимальних методів, прийомів і засобів, спрямованих на розв'язання творчого завдання; виявлення ініціативності при створенні власного варіанту шляхів розв'язання творчого завдання.

На цьому етапі були визначені наступні показники професійної майстерності дизайнера інтер'єру: здатність до конкретизації змісту ескізного пошуку; вміння імпровізувати при відборі змісту творчої роботи; вміння інтегрувати складові частини змісту розв'язання творчого завдання; вміння обирати методи і засоби творчої роботи адекватно поставленим цілям та в залежності від власних індивідуально-типологічних особливостей; здатність до знаходження способів досягнення інтуїтивно побаченого образу результату розв'язання творчого завдання; інтегративні вміння, спрямовані на стимулювання та контролю себе у процесі створення продукту творчості, організацію власної образотворчої діяльності за планом, імпровізацію в процесі його виконання тощо.

Наступний етап нерозривно пов'язаний з попередніми етапами, основу цього етапу складають дії студентів на практичних заняттях. Творчий етап налічує наступні стадії: безпосередньої реалізації варіанту розв'язання творчого завдання; оцінки отриманого результату та його корекції в залежності від поставленого завдання; узагальнення отриманих результатів.

На цьому етапі були визначені наступні показники професійної майстерності дизайнера інтер'єру: вміння технічного плану (обирати художній матеріал, спиратися на закони композиції, застосовувати інноваційні підходи з метою втілення власного задуму тощо); здатність до самостійного пошуку причин успіху або невдачі за результатами виконання завдання; вміння творчо реалізовувати власний задум; вміння запропонувати ефективні засоби подолання побачених недоліків; вміння систематизувати результати виконання творчого завдання.

Формулювання цих завдань спиралося на положення, згідно з яким

розумовий процес пошуку і відкриття істотно нового протікає в специфічних умовах, коли не існує цілком чітко визначеного кінцевого результату, але вже є створена проблемна ситуація, що перетвориться потім на завдання з більш-менш чітко визначеними вихідними умовами і вимогами. Кінець може лише в більшій або меншій мірі прогнозуватися упродовж діяльності, яка здійснюється.

Для нашого дослідження особливий інтерес становили рівні уявлень і мовномисленнєвий. На цих рівнях здійснюється перспективне проектування на основі поняттєво-логічного і формально-композиційного аналізу завдання.

На репродуктивній стадії інтуїтивного бачення образу продукту творчості педагог допомагає студентам упорядкувати систему логіко-теоретичних методів аналізу і синтезу предметного змісту завдання. Принципово важливою є вимога до взаємозумовленості, взаємопроникнення змісту і форми виконуваного завдання. Це означає, що будь-який акт формування образного уявлення з тієї або іншої заданої теми повинен обов'язково супроводжуватися в процесі роботи суворим поняттєво-логічним аналізом його внутрішнього змісту. Цьому сприяє як спеціально підібрана тематика завдань, так і властиві особливостям формальної композиції поняття: формально-композиційна активність та її спрямованість, лінії напрямку, емоційний резонанс та ін. Поняття, якими оперує мислення студента, не мають готових, фіксованих наочно-почуттєвих уявлень і тому потребують спеціального усвідомлення, здатності особистості самостійно ставити мету і досягати її, проявляючи вольові й інтелектуальні зусилля для її досягнення.

Стадії продуктивного етапу забезпечують ретельне осмислення і конкретизацію цілей, перспективне проектування зразка кінцевого продукту, а також реалізацію можливостей для прояву ініціативності у пошуку цікавих ескізних проектів. Все це сприяє прояву ініціативності студентів, усвідомленню всіх тих дій, що визначені даним етапом. Спонукаючи схваленням, допомогою, порадою і привчаючи кожного вихованця до творчого, ініціативного пошуку нестандартних ідей, педагог всебічно підкріплює процес усвідомлення студентами необхідності розвитку уміння енергійно «входити» в активну творчу діяльність, актуалізувати наявний запас знань і застосувати його в процесі виконання завдання.

Стадії творчого етапу пов'язані безпосередньо з художньо-практичним втіленням раніше розроблених майбутніми дизайнерами проектів, результатів ескізного пошуку формально-композиційного аналізу у візуально сприйнятту форму. Вся увага приділяється підвищенню рівня розвитку у студентів можливостей до візуального вираження професійної майстерності.

Завдання педагога насамперед полягає у створенні умов, що

забезпечують самостійність і активність особистості. Розв'язанню цього завдання сприяє атмосфера творчості (емоційний фон виконання дій, емоційна оцінка з боку викладача).

Головним засобом організації роботи студентів на стадії безпосередньої реалізації варіанту розв'язання творчого завдання є комплекс методів, спрямованих на здійснення практичних дій в процесі формування професійної майстерності у майбутніх дизайнерів інтер'єру, їх корекцію. Практичні дії мають процесуально-імпровізаційний характер.

На цьому етапі особливо важливий процес спільної діяльності викладача і студента, їх співтворчості. Тобто ефективність процесу розвитку ініціативності майбутнього дизайнера на усіх стадіях творчого етапу досягається за інших однакових умов та за умови співпраці викладача і студента.

Принцип співпраці викладача і студента на всіх етапах формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру реалізується за таких умов: викладач постійно розвиває власні творчі здібності і самоформує педагогічну майстерність; викладач дотримується демократичного стилю спілкування зі своїми студентами; викладач здійснює зі студентами спільні пошуки умов, методів та засобів розвитку професійної майстерності й інших важливих якостей дизайнера; постійно веде разом з ними спільні пошуки нових ідей, обговорює оригінальні методи розв'язання творчих завдань; викладач систематично залучає студентів до самостійної творчої діяльності.

На стадії безпосередньої реалізації варіанту розв'язання творчого завдання студенти разом із викладачем уточнюють і конкретизують ескізний пошук, починають роботу з утілення загального задуму. Організуючи експериментальний пошук, ми передбачали, що окремі студенти (кількість їх залежить від рівня розвитку конкретного колективу), звичайно, відразу не включаються активно у творчий пошук конкретних засобів виконання загального задуму або беруть участь у цій роботі пасивно. Деякі з них починають працювати достатньо активно, але потім стають байдужими, не вміючи переборювати труднощі. Йдеться про необхідність індивідуалізації роботи з членами експериментальної групи. Для даної стадії характерне поєднання викладачем найрізноманітніших виховних засобів спонукання, переконання і привчання; при цьому найважливішу роль відіграє привчання, а спонукання і переконання лише підпорядковані йому.

Розвиток професійної майстерності у майбутнього дизайнера інтер'єру, дійсно, ми планували здійснювати за умови систематичного використання можливості самоорганізації фахового становлення студентів (викладач переважно спирається на засоби непрямого і перспективного управління навчально-творчою діяльністю). При цьому під непрямим управлінням мається на увазі організація творчої діяльності майбутніх

дизайнерів інтер'єру через добір системи творчих задач і завдань, зміну їх складності, застосування евристичних настанов.

Усі етапи взаємопов'язані між собою й спрямовані на формування професійної майстерності у майбутніх дизайнерів інтер'єру в умовах університетської освіти.

Таким чином, запропоновані нами етапи формування професійної майстерності дизайнера інтер'єру в умовах університетської освіти є складовою професійної освіти студентів. Впровадження етапів доцільно розглядати як складову проблеми щодо вдосконалення підготовки спеціалістів до професійної діяльності. Вони є джерелом інформації щодо інноваційного змісту підготовки майбутніх фахівців, інструментарієм, який забезпечує доцільне співвідношення між потребами практики і можливостями ВНЗ у забезпеченні цих вимог.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Богословський В. В. Некоторые профессионально значимые свойства личности мастера производственного обучения / В. В. Богословский, В. А. Маркелова // Проблемы совершенствования подготовки мастеров производственного обучения. – Л., 1980. – С. 52–62.
2. Бондаренко О. В. Формирование профессионально значимых качеств будущих специалистов по сервису и туризму : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / О. В. Бондаренко. – Ставрополь, 2006. – 167 с.
3. Булгакова Е. Л. Подготовка студентов гуманитарных специальностей к использованию информационных технологий в профессиональной деятельности : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.08 / Е. Л. Булгакова. – Ставрополь, 2005. – 197 с.